

Nr 704

Av herr **Nihlfors m. fl.**, *angående låginkomstgruppernas problem.*

(Lika lydande med motion nr 575 i Första kammaren)

Under de senaste årtiondena har det svenska näringslivet **fortgående** kunnat öka sin produktivitet icke minst genom en stark och snabb **rationalisering**, vari även kan sägas ingå strukturomvandlingar och omlokaliseringar. Till bilden hör att arbetsmarknadens parter utvecklat en långt gående vilja till att nå uppgörelser om löneavtal och andra för parterna betydelsefulla problem. Från statsmakternas sida har inte förekommit direkta ingripanden för att söka styra utvecklingen på lönesidan. Arbetsmarknadens parter har å sin sida tagit största hänsyn till rådande samhällsekonomiska läge, vilket i regel betytt att man visat återhållsamhet. Det finns ingen anledning räkna med att någon ändring skall ske av nuvarande system för förhandlingar på den privata sektorn av arbetsmarknaden, allra helst som på den offentliga sektorn ett motsvarande system med fullständig förhandlingsrätt torde komma att i en nära framtid införas för att åstadkomma jämställdhet för de i offentlig tjänst anställda med de i privat tjänst anställda på förhandlingsrättens område.

Den fulla sysselsättningens politik har de flesta slutit upp kring, liksom kring en aktiv arbetsmarknadspolitik med ökande insatser för yrkesvägledning, vidareutbildning och omskolning. Bristen på arbetskraft inom vissa yrken och i vissa områden av vårt land är inte alltid beroende på bristen på människor som vill arbeta, utan på att det ibland saknas utbildningsmöjligheter för ett visst yrke eller på att erbjudna arbeten icke framstår som särskilt lockande på grund av besvärliga arbetsförhållanden, såsom obekväma arbetstid, skifttjänst eller arbetstid uppsplittrad med lediga s. k. håltimmar, något som ej kompenseras genom bättre lön. Som en ytterligare orsak till bristen på arbetskraft inom viss statlig verksamhet kan anföras att nuvarande stelbenta lönesystem visat sig vara svårt att anpassa till rådande läge på arbetsmarknaden.

Trots att stora befolkningsgrupper fått och får en fortgående standardförbättring måste man tyvärr konstatera att vårt land har ett skikt med låga inkomsttagare — arbetare, tjänstemän, småföretagare och jordbrukare — vilkas problem behöver angripas på andra vägar än de som vanligen användes.

Därvid skulle det vara av stort värde om en kartläggning kunde ske av

den stora grupp inkomsttagare under 10 000 kr. per år som enligt tillgänglig statistik år 1963 skulle uppgå till 1 271 078 personer eller utgöra 36 procent av samtliga inkomsttagare. Även om man kan utgå från att en relativt stor del av dessa inkomsttagare är sådana som haft inkomster under blott en del av året på grund av t. ex. sjukdom, värnplikt, studier eller som under året gått i pension, tycks det tyvärr finnas ej så få vilkas arbetsinkomst under ett helt år dock ej uppgår till högre belopp. Denna kartläggning skulle gälla exempelvis fördelningen på kön och på olika slag av yrken eller arbeten inom vissa yrkesområden.

Undersökningar på sistone tycks utvisa att strävandena att genomföra likalönsprincipen på den privata sektorn genom i avtal angivna speciella lönelöft för kvinnorna ändock inte haft riktig effekt, eftersom kvinnorna oftast är placerade i sådana arbeten som klassificeras lågt på inkomstskalan i företagen och som därigenom bl. a. icke medför samma löneglidning som andra mera manligt betonade. Inom den statliga sektorn, där visserligen på senare år en särskild vidareutbildnings-drive börjat sätta in, är sedan länge kvinnorna helt dominerande i de lägsta graderna i löneskalan. Effektivare insatser för utbildning är sålunda erforderliga för de kvinnliga låginkomsttagarna. Även andra åtgärder, som kan underlätta kvinnornas förvärvsarbete och yrkesutbildning, är självfallet nödvändiga. Vi pekar här i korthet på behovet av ökat antal daghem och andra serviceanordningar.

Vissa av de statliga serviceorganen har sedan länge brottats med svåra personalproblem. Aktuellt är i dagarna postverket som bl. a. under lång tid haft på dispens tillstånd att använda sig av ett par tusen minderåriga som arvodesanställda. Tillståndet uppges gå ut vid halvårsskiftet.

Även andra exempel från just detta verk skulle kunna andras för att belysa personalproblemen, vilka i mycket tycks bero på besvärliga arbetsförhållanden i kombination med en lönesättning som det råder delade meningar om. Vi vill självfallet inte uttala oss om löneproblemen, i den mån de är av facklig art, utan vill särskilt betona vikten av att personalproblemen i nämnda eller andra verk, som betjänar allmänheten, inte får lösas på ett sådant sätt att servicen till allmänheten försämras. Här torde behövas en kartläggning av arbetskraftsbehovet på längre sikt inom statlig verksamhet och en översyn böra göras av nuvarande personalpolitik.

Slutligen vill vi i största korthet fästa uppmärksamheten på att vissa bestämmelser inom vår sociallagstiftning särskilt hårt kan tynga de lågavlönade i första hand. Vi åsyftar karensdagarna inom sjukförsäkringen. Hitills har problemet med kompensation för inkomstbortfallet varit hänskjutet att lösas avtalsvägen. För många grupper har ju också detta skett. Men alltjämt står stora grupper utanför, och problemet med inkomstbortfallet är därför förtjänt av att bli föremål för utredning, varvid naturligtvis inte en begränsning bör ske till enbart ovannämnda karensdagar. Andra spörsmål, som på det socialpolitiska området berör främst dem med låga in-

komster, bör givetvis belysas vid en allmän översyn med här angiven målsättning.

Med hänvisning till vad i denna motion anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller dels om en förutsättningslös utredning för att kartlägga och belysa de problem som har att göra med de befolkningsgrupper som har särskilt låga inkomster för helt år, dels att Kungl. Maj:t för riksdagen lägger fram de förslag som kan vara ägnade att lösa problemen utan att därigenom friheten för arbetsmarknadens parter att träffa överenskommelser åsidosättes.

Stockholm den 27 januari 1965

Folke Nihlfors

Ingemar Mundebo

Einar Rimmerfors

Daniel Wiklund

Brita Elmén

Ingrid Gärde Widemar

Ola Ullsten

Arvid Nilsson
i Lönsboda

Sigvard Rimås

Olle Westberg

Bertil Öhwall

Henning Gustafsson
i Skellefteå